

Tekst wygłoszony na III Seminarium „Biblioteki w systemie edukacji i kultury”
(BN, 4 czerwca 2009 roku.)

dr Dorota Grabowska

Biblioteki szkolne w Polsce po 1989 roku

Wśród międzynarodowych organizacji wytyczających kierunki rozwoju bibliotek szkolnych na pierwszym miejscu należy wymienić UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) i IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions)¹. Organizacje te współpracują ze sobą i wydały szereg dokumentów, które formułują zadania, funkcje i omawiają zasady organizacji tych bibliotek.

UNESCO i IFLA bardzo poważnie traktują biblioteki szkolne i jej czytelników. W 1998 r. organizacje te wydały *Manifest Bibliotek Szkolnych*². Głównymi zadaniami bibliotek szkolnych jest upowszechnianie umiejętności czytania, pisania, i docierania do informacji. Biblioteka szkolna powinna uczyć selekcjonowania informacji, jej porządkowania, a także krytycznego myślenia. Jest to bardzo odpowiedzialne zadanie w dobie Internetu, który dostarcza nam informacji wartościowej i bardzo dużo informacji mało znaczącej, dotarcie do tej najbardziej potrzebnej jest bardzo ważne. Selekcja, uporządkowanie i ocena, są to umiejętności niezbędne współczesnemu człowiekowi. Kształtowanie tych umiejętności należy rozpocząć jak najwcześniej, bez względu na wiek, rasę, płeć, religię, narodowość, język, status zawodowy czy społeczny, a takich członków społeczności szkolnej obsługuje biblioteka.

Biblioteka szkolne nie jest placówką samodzielną, jest integralną częścią procesu dydaktycznego, musi wspomagać realizację programów szkoły. W *Manifestie* z jednej strony mówi się o wspomaganiu i podnoszeniu rangi celów edukacyjnych a z drugiej o zadowoleniu z czytania i uczenia. Współistnieje przymus i przyjemność. Uczniowie powinni tworzyć i przetwarzać informację w celu pogłębiania wiedzy, zrozumienia świata, ale również dla przyjemności. Biblioteka jest miejscem w szkole gdzie się nie ocenia, więc panują tam sprzyjające warunki do kształtowania motywacji czytelnicy, szerzenia idei, że wolność intelektualna i wolny dostęp do informacji są zasadniczymi wartościami, warunkiem

¹ <http://www.ifla.org>

² *Manifest Bibliotek Szkolnych (UNESCO/IFLA)*. Tłum. B. Staniów. „Biblioteka w Szkole” 2000 nr 11 s.1.

efektywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Żeby biblioteka szkolna mogła dobrze wypełniać postawione przed nią zadania, musi poszerzać swoje usługi, dopasowując je do współczesnych realiów i potrzeb czytelników; musi mieć odpowiednio wykształcony personel; współpracować z nauczycielami, administracją, rodzicami, innymi bibliotekarzami, pracownikami informacji i środowiskiem lokalnym. *Manifest bibliotek szkolnych* został uszczegółowiony przez *Wytyczne*³. Omawiają one kwestie: misji i polityki, zbiorów, personelu, programów i działalności, promocji biblioteki i uczenia się. Uczniów traktuje się jako najważniejszą grupę adresatów działań biblioteki szkolnej. Powinni oni postrzegać ją jako otwartą, swobodną, nie niosącą zagrożeń, gdzie mogą realizować zadania samodzielne i w grupach. Wśród tych zadań wymienia się: odrabianie prac domowych, realizowanie projektów, zadań mających na celu rozwiązywanie problemów, poszukiwanie i korzystanie z informacji, przygotowywanie materiałów do przedstawienia ich nauczycielom i kolegom. Zadania odzwierciedlają potrzeby uczniów, które w dużym stopniu związane są ze zdobywaniem wiedzy. Kolejnym wyzwaniem dla użytkowników biblioteki są zasoby elektroniczne. Bibliotekarz powinien pokazać rolę Internetu w procesie nauczania - uczenia się, uświadomić, że nie jest on celem samym w sobie, ale potrzebnym źródłem informacji przy posiadaniu umiejętności wyszukiwania, syntetyzowania oraz integrowania informacji i nowej wiedzy ze wszystkich dziedzin, znajdujących się w dostępnych im zasobach. Wśród funkcji realizowanych przez biblioteki szkolne ważna jest również funkcja kulturalna. Mogą realizować spotkania autorskie, międzynarodowe dni czytania, uczniowie mogą przygotowywać w niej przedstawienia teatralne, można głośno czytać i opowiadać bajki. Działania, których celem jest zachęta do czytania, mają wymiar zarówno edukacyjny, jak i kulturalny⁴. W działania biblioteki szkolnej należy angażować rodziców i opiekunów i tylko te wspólne działania przyniosą rozwój czytelnictwa.

Biblioteki szkolne w Polsce są nierozdzielalną częścią szkoły. Cechą różniącą je od innych typów bibliotek, jest obligatoryjność korzystania z nich, tak jak obligatoryjne jest realizowanie przez dzieci obowiązku szkolnego⁵. Podstawową **funkcją biblioteki szkolnej** jest współuczestnictwo ze szkołą w procesach przygotowujących wszechstronnie ucznia do życia w społeczeństwie⁶. Funkcja kształcąca (edukacyjna) realizowana jest poprzez rozbudzanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych związanych z nauką szkolną

³ *Biblioteki szkolne: wytyczne IFLA-UNESCO*. Tłum. E. B. Zybert, M. Kisilowska. Warszawa 2003.

⁴ Tamże, s. 35.

⁵ M. Drzewiecki: *Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Polsce: rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej*. Warszawa 1990, s. 84.

⁶ Tamże.

i z indywidualnymi zainteresowaniami uczniów. Mają być oni przysposabiani do samokształcenia. Biblioteka szkolna ma stworzyć warunki do poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną. Działania jej mają wspierać również nauczycieli w ich pracy zawodowej i doskonaleniu własnym. Realizując funkcję wychowawczą biblioteka szkolna stara się wpływać na potrzeby i poziom kompetencji czytelniczych swoich użytkowników, udzielać pomocy w przezwyciężaniu ich braku. Wspomaga również działania szkoły w realizacji programów profilaktycznych np. profilaktyki prozdrowotnej, przeciwdziałaniu uzależnieniom, ekologicznym itd. Wspiera również rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, chociażby poprzez wskazywanie im literatury pedagogicznej. Biblioteka szkolna, dzięki możliwości gromadzenia piśmiennictwa reprezentującego różne punkty widzenia na określony temat, nie tylko wzbogaca tok pracy dydaktycznej, ale również zmusza ucznia do dokonywania wyboru wśród tez kontrowersyjnych, a następnie podejmowania własnej decyzji co do dalszego postępowania⁷. Realizując funkcję kulturalną biblioteka szkolna stara się uczestniczyć w rozwijaniu życia kulturalnego uczniów i kształtowaniu umiejętności odbioru wartości kulturalnych oraz ich tworzeniu.

Funkcje bibliotek szkolnych można rozpatrywać nie tylko w aspekcie pedagogicznym ale także i w aspekcie bibliotecznym. Wyodrębnić możemy wówczas funkcję polegającą na dostarczaniu nauczycielom i uczniom środków dydaktycznych. Polityka gromadzenia zbiorów prowadzona jest pod kątem wykorzystania w procesie dydaktycznym. Kolejna, zwana katalogową i biblioteczną polega na stworzeniu w bibliotece szkolnej systemu informacji o zbiorach własnych i innych bibliotek. Trzecia – kształcąca, polega na wdrożeniu uczniów do racjonalnego korzystania ze zbiorów bibliotecznych oraz wykształcenia umiejętności posługiwania się warsztatem informacyjnym biblioteki.

W Ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸ stwierdzono, że do realizacji zadań statutowych szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania z biblioteki. **System oświaty** obejmuje obecnie m.in. szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Gimnazja, nieistniejące w Polsce od 1948 r., przywróciła reforma oświaty wprowadzona po 1989 r.⁹

⁷ Tamże, s. 85.

⁸ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz. U. nr 95 poz. 425 z późn. zm.

⁹ Reforma została prawnie zatwierdzona w styczniu 1999 r. uchwaleniem Ustawy z dnia 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego Dz. U. 1999 nr 12 oraz rozporządzeń wykonawczych Rozporządzenia Ministra edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. Dz. U. 1999 nr 14 poz. 124-134 dotyczące m.in. podstaw programowych, ramowych statutów szkół i planów nauczania.

Tabela 1: Liczba szkół w roku szkolnym 2007/2008.

Szkoły	Rok szkolny 2007/2008
podstawowe	14 330
gimnazja	7 142
ponadgimnazjalne specjalne przysposabiające do pracy	370
zasadnicze zawodowe	1769
licea ogólnokształcące	2 398
uzupełniające licea ogólnokształcące	73
licea profilowane	1 184
technika	2 233
technika uzupełniająca	214
artystyczne	110
policealne	3 337

Źródło: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2008, s. 341, ISSN 1506-0632

W roku szkolnym 2007/2008 było 14 330 szkół podstawowych, 7 142 gimnazja i 11 688 szkół ponadgimnazjalnych.

Nie można liczby szkół utożsamiać z liczbą bibliotek szkolnych. Zdarza się, że wspólną bibliotekę ma szkoła podstawowa i gimnazjum, gimnazjum i liceum a w zespołach szkół funkcjonuje jedna biblioteka dla trzech, a nawet czterech szkół (szkoły podstawowej, gimnazjum, liceum ogólnokształcącego i zasadniczej szkoły zawodowej), ale nie są to przypadki częste. Funkcjonują również biblioteki łączone np. publiczno-szkolne lub szkolno-publiczne. W Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach¹⁰ pojawił się zapis, że w każdej szkole publicznej jest prowadzona biblioteka szkolna. Ustawa z 12 listopada 2001 r. o zmianie ustawy o bibliotekach¹¹ nie pozwala na łączenie bibliotek publicznych z innymi instytucjami kultury, oraz z bibliotekami szkolnymi i pedagogicznymi, nie mniej mimo wszystko zdążono powołać biblioteki szkolno-publiczne. W *Bibliotekach publicznych w*

¹⁰ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Dz. U. nr 85, poz. 539 z póź. zm.

¹¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o bibliotekach Dz. U. nr 129 art. 13. Zmiana ta weszła w życie z dniem 31 grudnia 2001 r.

*liczbach 2007*¹² podano, że w tym roku funkcjonowało 233 (31 w mieście i 202 na wsi) biblioteki publiczno-szkolne. Zastępowanie biblioteki szkolnej przez bibliotekę publiczną jest koncepcją, zdaniem Marcina Drzewieckiego, przestarzałą, nie na miarę potrzeb XX i XXI w.¹³. Z przytoczonych danych wynika, że nie jest to dominujący **model organizacyjny**, zdecydowanie przeważa model centralnej biblioteki szkolnej, często z wypożyczonymi księgozbiorami do klasopracowni. Coraz częściej pojawiają się nowe określenia dla bibliotek szkolnych: centrum dydaktyczne szkoły, szkolny ośrodek dydaktyczno-informacyjny, centrum multimedialne, szkolne centrum dydaktyczno-informacyjne, ośrodek multimedialny itp. Te nowe nazwy ukazują kierunek rozwoju bibliotek szkolnych, podkreślają, że już nie tradycyjne książki są dominującymi dokumentami biblioteki szkolnej ale współlistnieją one z dokumentami nieksiążkowymi i Internetem. Zmiany nazw wynikają przede wszystkim ze zmieniających się potrzeb użytkowników, którzy poszukując informacji chcą korzystać z różnych typów dokumentów, bogatego, zautomatyzowanego warsztatu informacyjnego biblioteki, baz komputerowych innych bibliotek, informacji publikowanych w Internecie. **Zadania** wszystkich bibliotek w Polsce zostały sformułowane w Ustawie o bibliotekach¹⁴. Wszystkie biblioteki gromadzą, opracowują, przechowują, udostępniają i informują o zbiorach własnych i innych instytucji. Jako dodatkowe zadania wymienia się działalność bibliograficzną, dokumentacyjną, naukowo-badawczą, wydawniczą, edukacyjną, popularyzatorską i instrukcyjno-metodyczną. Zwrócono również uwagę na specyfikę bibliotek szkolnych, które służą realizacji programów nauczania i wychowania, edukacji kulturalnej i informacyjnej dzieci i młodzieży oraz kształceniu i doskonaleniu nauczycieli. Biblioteki szkolne są częścią szkoły dlatego szczegółową organizację biblioteki szkolnej i jej zadania określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół¹⁵. Każda szkoła na podstawie tego rozporządzenia zobowiązana jest do przygotowania i uchwalenia własnego **statutu**, który powinien określić strukturę, zadania, zakres i sposób działania danej szkoły. W statucie powinny znaleźć się również uregulowania dotyczące biblioteki szkolnej, zasady współpracy biblioteki szkolnej z uczniami, nauczycielami, rodzicami oraz innymi bibliotekami. Biblioteka szkolna ma być pracownią szkolną służącą realizacji potrzeb i zainteresowań uczniów, zadań dydaktyczno – wychowawczych szkoły, doskonaleniu

¹² Biblioteki publiczne w liczbach 2007. Warszawa: BN, 2008, s. 75.

¹³ M. Drzewiecki: *W sprawie bibliotek szkolno publicznych*. „Biblioteka w Szkole” 1994 nr 2 s. 28.

¹⁴ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r....., op. cit.

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. Dz. U. nr 61 poz. 624 z późn. zm.

warsztatu pracy nauczyciela, popularyzowaniu wiedzy pedagogicznej wśród rodziców oraz, w miarę możliwości, wiedzy o regionie¹⁶. Za główne zadania bibliotek szkolnych uznano:

- 1) udostępnianie książek i innych źródeł informacji;
- 2) tworzenie warunków do poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną;
- 3) rozbudzanie i rozwijanie indywidualnych zainteresowań uczniów oraz wyrabianie i pogłębianie u uczniów nawyku czytania i uczenia się;
- 4) organizowanie różnorodnych działań rozwijających wrażliwość kulturową i społeczną.

Projekt statutu szkoły przygotowuje rada pedagogiczna a uchwała rada szkoły. Zasady funkcjonowania biblioteki szkolnej doprecyzowuje regulamin, w którym powinny znaleźć się prawa i obowiązki użytkowników, warunki na jakich można wypożyczać dokumenty i konsekwencje w przypadku zagubienia i zniszczenia dokumentu.

Reforma zmieniła cały system szkolny, typy szkół, zakres nauczanych treści, zasady nauczania, ale przede wszystkim zakładała zmianę sposobu nauczania, na bardziej aktywny i świadomy, dając możliwość wyboru nauczanych treści, tak nauczycielowi jak i uczniowi¹⁷. Cele edukacyjne i zadania szkoły zostały wyznaczone w **podstawie programowej** wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁸. Edukacja w szkole podstawowej przebiega w dwóch etapach. Etap I obejmuje klasy I-III jest to tzw. nauczanie zintegrowane, etap II klasy IV-VI i III – gimnazjum. Od II etapu kształcenia pojawiały się ścieżki edukacyjne, czyli zestawy treści i umiejętności o istotnym znaczeniu poznawczym i wychowawczym, których realizacja miała odbywać się w ramach nauczania przedmiotów lub w postaci odrębnych zajęć¹⁹. W myśl nowego rozporządzenia nastąpi sukcesywna likwidacja ścieżek edukacyjnych. Należy jednak zauważyć, że niektóre cele edukacyjne są niemożliwe do zrealizowania bez dobrej biblioteki szkolnej. Nauczyciele szkół

¹⁶ Tamże, art. 14.1

¹⁷ A. Radziejowska-Hilchen: *Edukacja czytelnicza i medialna*. W: *Książka i biblioteka w środowisku edukacyjnym*. Warszawa 2002, s. 140.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

¹⁹ W szkole podstawowej wprowadzono następujące ścieżki edukacyjne: edukacja czytelnicza i medialna, edukacja ekologiczna, edukacja prozdrowotna, wychowanie do życia w społeczeństwie: wychowanie do życia w rodzinie, wychowanie regionalne – dziedzictwo kulturowe w regionie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie. W liceum: edukacja czytelnicza i medialna, edukacja ekologiczna, edukacja europejska, edukacja filozoficzna, edukacja prozdrowotna, edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie, wychowanie do życia w rodzinie.

podstawowych, gimnazjów²⁰ i liceów²¹ zostali zobowiązani m. in. do stworzenia uczniom warunków do poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną. Nauczyciele – bibliotekarz powinien wspierać realizację wszystkich przedmiotów, których celami są m. in.: przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych; przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnionych przez media; przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy); kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej. Uczniów szkół ponadgimnazjalnych należy przygotować: do samokształcenia poprzez umiejętne pozyskiwanie i opracowanie informacji pochodzących z różnych źródeł, w tym w językach obcych; rozumienia natury i roli mediów we współczesnej cywilizacji; zachowania tożsamości kulturowej wobec globalizacji kultury, zdobywania umiejętności przekazu i krytycznego odbioru treści komunikatów medialnych; zachowania postawy dystansu i krytycyzmu wobec informacji przekazywanych przez media. Realizacja tych celów jest trudna bez dobrej biblioteki szkolnej.

Status nauczyciela bibliotekarza, podobnie jak innych nauczycieli i wychowawców w szkołach i placówkach oświatowych, określa Karta Nauczyciela²². Tygodniowa liczba godzin obowiązkowego wymiaru zajęć wynosi dla nauczyciela bibliotekarza 30 godzin. Więcej niż dla innych nauczycieli²³, mniej niż dla bibliotekarzy pracujących np. w bibliotekach publicznych. Szczegółowe regulacje odnośnie kwalifikacji bibliotekarza szkolnego zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli²⁴. Od nauczycieli bibliotekarzy wymaga się w Polsce kwalifikacji bibliotekarskich i pedagogicznych. Na stanowisku nauczyciela bibliotekarza może być zatrudniona osoba, która ukończyła wymagane do danego typu szkoły odpowiednie studia magisterskie lub wyższe zawodowe w zakresie bibliotekoznawstwa i posiada przygotowanie pedagogiczne lub ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły, a

²⁰ Tamże, załącznik nr 2, s. 2.

²¹ Tamże, załącznik nr3, s. 2.

²² Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela dz. U. nr 3, poz. 19 z póź. zm.

²³ Tygodniowa liczba godzin obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych dla nauczycieli wynosi 18, a np. dla wychowawcy świetlic szkolnych 26.

²⁴ Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli Dz. U. nr 50, poz. 400.

ponadto ukończyła studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny z zakresu bibliotekoznawstwa albo legitymuje się dyplomem ukończenia pomaturalnego studium bibliotekarskiego. W 2000 r. wprowadzono system awansu nauczycieli (dotyczy również nauczycieli bibliotekarzy). Celem procedury jest zmotywowanie nauczycieli do nabywania coraz to nowych kompetencji, systematycznego zdobywania wyższych kwalifikacji, korzystania z nowoczesnych źródeł wiedzy. Szczegółowe kwestie w tej sprawie reguluje nowelizowana w 2004 r. Karta Nauczyciela²⁵ i Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli²⁶. Kolejne stopnie awansu zawodowego to: nauczyciel stażysta, nauczyciel kontraktowy, nauczyciel mianowany, nauczyciel dyplomowany. Można jeszcze uzyskać tytuł profesora oświaty, ale jest on uznaniowy. Obowiązujący system awansu zawodowego wymaga od nauczycieli podejmowania działań związanych ze sporządzaniem planu rozwoju zawodowego czy stałego dokumentowania swoich osiągnięć. Zmiany te spowodowały wiele kontrowersji w środowisku nauczycielskim. Cały czas trwają prace nad uściśleniem zasad i procedur związanych z awansem zawodowym o czym świadczy uchwalanie kolejnych rozporządzeń.

Z organizacyjnego punktu widzenia, biblioteka szkolna nie jest autonomiczną instytucją, stanowi agendę szkoły. Koszty utrzymania i wydatki biblioteki szkolnej są ujęte w ogólnym budżecie szkoły. Organami prowadzącymi szkoły są: jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego, organizacje społeczne i stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe i inne.

Tabela 2: Szkoły według organów prowadzących.

Rodzaj szkoły	Rok szkolny 2006/2007
Szkoły podstawowe	14503
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	47
Jednostki samorządu terytorialnego	13648
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	506
Organizacje wyznaniowe	81
Pozostałe	221

²⁵ Ustawa z dnia 15 lipca 2004 r. w sprawie zmiany ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw Dz. U. 2004, Nr 179, poz. 1845.

²⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli Dz. U. 2007, Nr 214, poz. 1580.

Gimnazja	7076
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	36
Jednostki samorządu terytorialnego	6395
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	316
Organizacje wyznaniowe	124
Pozostałe	205
Zasadnicze szkoły zawodowe	2098
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	33
Jednostki samorządu terytorialnego	1941
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	63
Organizacje wyznaniowe	18
Pozostałe	43
Licea ogólnokształcące	2543
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	2
Jednostki samorządu terytorialnego	2094
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	163
Organizacje wyznaniowe	105
Pozostałe	176
Licea profilowane	1416
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	3
Jednostki samorządu terytorialnego	1358
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	31
Organizacje wyznaniowe	2
Pozostałe	22
Technika	2688
Jednostki administracji centralnej (rządowej)	134
Jednostki samorządu terytorialnego	2399
Organizacje społeczne i stowarzyszenia	68
Organizacje wyznaniowe	16
Pozostałe	71

Źródło: *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa, 2007 s. 343.

W przypadku wszystkich rodzajów szkół, jako organy prowadzące dominują jednostki samorządu terytorialnego. Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego²⁷ ustala, że zadania oświatowe będą finansowane z otrzymanej subwencji z budżetu państwa, która jest ujmowana w części oświatowej subwencji ogólnej. Z uwagi na niedoinwestowanie szkół, subwencja oświatowa nie wystarcza na ich utrzymanie, a środki dodatkowe pochodzące z różnych źródeł, nie są z góry prelimitowane, biblioteki szkolne nie mają szans na otrzymanie wydzielonych kwot. Samodzielność w gospodarowaniu finansami, w pełnym zakresie, w bibliotekach szkolnych nie istnieje.

W Polsce coraz powszechniej są prowadzone badania dotyczące **oceny jakości usług świadczonych przez biblioteki szkolne**. Wynika to z jednej strony z dążenia do zaspokajania potrzeb użytkowników i racjonalnego wykorzystywania środków finansowych, a z drugiej ze współczesnych tendencji w oświacie zmierzających do podnoszenia poziomu nauczania i kształtowania polityki jakości przez same szkoły²⁸. W istniejących przepisach określających jakość pracy szkół, których integralną częścią jest biblioteka szkolna, w niewielkim stopniu poświęca się uwagę bibliotece. Wskaźnikami oceny jakości pracy biblioteki są zapisy w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego²⁹, które dotyczą lub mogą dotyczyć biblioteki szkolnej, np:

- Szkoła lub placówka dysponuje obiektami, pomieszczeniami i wyposażeniem odpowiednimi do realizacji zadań statutowych i możliwość osiągnięcia wysokiej jakości pracy.
- Zorganizowana jest biblioteka dostępna w czasie pracy szkoły lub placówki dla wszystkich nauczycieli, uczniów i rodziców.
- W bibliotece jest zgromadzony niezbędny księgozbiór, który jest systematycznie uzupełniany.

Nie ma jednak przepisów wykonawczych, uszczegółwiających te standardy i zawierających propozycje jakichkolwiek mierników. Ponadto sami bibliotekarze szkolni nie podjęli działań zmierzających do utworzenia bazy danych, stanowiącej punkt odniesienia i umożliwiający

²⁷ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Dz. U. 2003, Nr 203, poz. 1966, art. 27.

²⁸ E. B. Zybert: *Jakość w działalności biblioteki*. Warszawa 2007, s.120.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecić prowadzenie badań i opracowanie ekspertyz. Dz. U. 2004 Nr 98 poz. 845, załącznik.

badania porównawcze³⁰. Podejmowane są jedynie lokalne próby zmierzające do opracowania standardów jakości dla bibliotek szkolnych.

To, że nie udało się opracować mierników jakości dla bibliotek szkolnych wynika m.in. z ich bardzo zróżnicowanej sytuacji. Są biblioteki szkolne, które można uznać za centra multimedialne, ale są i takie, które walczą o przetrwanie. Biblioteki szkolne w swej działalności wspierane są przez **biblioteki pedagogiczne**. Biblioteki te również należą do systemu oświaty w Polsce i prowadzą działalność służącą potrzebom oświaty i doskonalenia kadry pedagogicznej, są zobligowane do działalności instrukcyjno-metodycznej na rzecz bibliotek szkolnych. Działalność instrukcyjno – metodyczna na rzecz bibliotek szkolnych obejmuje przede wszystkim: konsultacje indywidualne, organizowanie seminariów, warsztatów, konferencji metodycznych, kursów, przygotowywanie materiałów metodyczno-bibliograficznych.

Przed bibliotekami szkolnymi stoją zadania, które nie pozwalają na bierność. Powinny one dążyć do zmian w organizacji pracy, do stosowania nowych technologii informacyjnych, do ciągłego uczestniczenia w procesie dydaktyczno - wychowawczym szkoły i procesie ustawicznego kształcenia oraz do ciągłego podnoszenia jakości pracy.

BIBLIOGRAFIA

- 1) Drzewiecki M.: *Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Polsce: rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno - informacyjnej*. Warszawa 1990.
- 2) Drzewiecki M.: *W sprawie bibliotek szkolno publicznych*. „Biblioteka w Szkole” 1994 nr 2 s. 28.
- 3) *Książka i biblioteka w środowisku edukacyjnym*. Warszawa 2002.
- 4) *Stan bibliotek szkolnych w województwie podlaskim. Wyniki badań ankietowych*. Oprac. H. Brześkiewicz, G. Wysocka. Łomża, 2002.
- 5) Wojciechowski J.: *Odrębność biblioteki szkolnej*. „Biblioteka w Szkole” 2000 nr 6 s. 1-3
- 6) *Wojewódzkie biblioteki pedagogiczne w krajowej sieci współpracy. Ogólnopolska konferencja dyrektorów wojewódzkich bibliotek pedagogicznych 3-4 października 2002 r.* Warszawa 2002.

³⁰ E. B. Zybert: *Jakość w działalności...*, op. cit, s. 121.

- 7) Wójcicka E.: *Miejsce, rola i zadania współczesnej biblioteki szkolnej*. „Biblioteka w Szkole 2005 nr 3 s. 4-7.
- 8) Zybert E. B.: *Jakość w działalności biblioteki*. Warszawa 2007.